

СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, ЕТАПИ РОЗВИТКУ І ТИПОЛОГІЯ

Вінницький національний технічний університет;

Анотація

Розглянуто сучасні політичні конфлікти, їх сутність, типи та причини.

Ключові слова: політичний конфлікт, ідеологія, типологія, класифікація конфліктів.

Abstract

Modern political conflicts, their essence, types and reasons are considered.

Keywords: political conflict, ideology, typology, classification.

Вступ

У сучасній практиці державного управління все більшу роль відіграють соціально-політичні процеси, пов'язані з побудовою модерної, правової, демократичної, соціальної України. Відповідно, у процесі становлення демократичної держави виникають конфлікти між суб'єктами політики, між політичними партіями за сфери впливу тощо. Політичні конфлікти дезорганізують та дестабілізують становище, але одночасно стають початком нового етапу розвитку у випадку їх позитивного вирішення. Політичний конфлікт в державі і суспільстві являє собою прояв і результат конкурентної взаємодії двох чи більше сторін, які змагаються одна з одною за розподіл та утримання державно-політичної влади, її ресурсів, повноважень та благ [1].

Результати дослідження

Виділення політичних конфліктів у особливий тип цілком обґрунтоване: адже політика – це самостійний і специфічний світ, що значно відрізняється від інших сфер життя суспільства. Він охоплює державні і громадсько-політичні організації, механізми державної влади та відповідні відносини, правові інститути, партійні системи, політичну культуру суспільства і багато іншого, пов'язаного з ухваленням та реалізацією політичних рішень.

Важливим моментом у розумінні світу політики є його трактування не як статичного явища, а як процесу, що динамічно функціонує, з притаманними йому диференціацією, асоціаціями і дисоціаціями, об'єднаннями та розмежуваннями політичних суб'єктів.

Політичний конфлікт – це протиборство реальних суспільних сил (агентів), що уособлюються лідерами, елітами, організаціями, партіями та іншими об'єднаннями і спільнотами. Це протиборство суб'єктів з протилежними політичними інтересами, цінностями, поглядами і цілями, обумовленими становищем та роллю у системі владних відносин [2].

Поняття політичного конфлікту означає не що інше, як боротьбу одних суспільних сил з іншими за вплив у інститутах політичної державної влади й управління, за доступ до ухвалення суспільно значущих рішень, за участь у розпорядженні ресурсами, за монополію своїх інтересів та визнання їх загальними, тобто за все, що утворює владу і політичне панування.

Будь-який конфлікт, особливо політичний, передбачає на його первинному етапі розмежування суб'єктів як протилежностей політичних відносин, іншими словами – їх самовизначення як агентів конфлікту.

Відзначимо чотири можливі варіанти дії:

- 1) визнання реальності сил, що конфліктують;

2) заперечення конфліктних протилежностей як об'єктивно обумовлених політичними суперечностями;

3) прагнення замаскувати позиції і погляди, які розділяють конфліктуючі суб'єкти, посиленнями на їх «невизначеність», «розпливчатість» (тактика опортуніста);

4) довільне, суб'єктивістське розмежування агентів конфлікту, усвідомлене чи випадкове змішування справжніх конфліктогенних протилежностей з помилковими чи уявними, суттєвих – з несуттєвими, випадкових – із закономірними тощо [3].

Яким би не був політичний конфлікт, він мотивується або ідеологічно (усвідомлюється його агентами через ідеологічні символи; ідеологічний компонент відіграє організуючу та мобілізуючу роль у поведінці і дії протиборчих суб'єктів), або раціонально, певною користю.

Основні джерела виникнення конфліктів в Україні можна поділити на три групи: суперечності, що породжені соціально-економічним становищем народу. Конфлікт проявляється в дихотомії багатства та бідності, процвітання небагатьох і злиденності більшості; політичне протистояння окремих суб'єктів, що виборюють владу та управлінські повноваження. Цинічні та брутальні конфлікти за владу ведуть до відчуження та несприйняття її більшістю громадян, що суттєво послаблює легітимність державних інститутів; зовнішні виклики. Україна розташована у важливому геополітичному просторі, контролювати який прагнуть впливові держави. Російська збройна агресія проти України яскраво це демонструє [3, с. 13–14].

У сучасній українській політиці сформувалися такі вразливі до конфліктогенних чинників політичні інститути: політична опозиція – через невизначений нормативно-правовий статус і незавершений процес інституціоналізації; політична еліта – у зв'язку з проблемами здійснення політичної конкуренції; силові і правоохоронні інституції – через конфліктність, пов'язану з дублюванням повноважень і функцій; органи місцевого самоврядування і державного управління – у зв'язку з незавершеністю процесу децентралізації влади; інститут виборів, що й досі перебуває у стані пошуку оптимальної моделі виборчої системи.

Доктор політичних наук О. Новакова вважає, що «політичні еліти в Україні перебувають у стані «вічного конфлікту», який переривався лише завдяки консолідації під домінуючим авторитарним примусом» [4, с. 77].

Висновок

Таким чином, у будь-якій політичній системі, зокрема і в Україні, завжди існує політичний конфлікт. Серед провідних чинників впливу на формування і перебіг політичних конфліктів у сучасному світі чільне місце посідає інформаційний. Це зумовлено як процесом глобалізації, так і розвитком інформаційного суспільства. Під тиском інформаційного впливу існує ризик трансформації політичного конфлікту у стан інформаційної війни як крайньої форми протистояння, де можуть бути використані усі засоби та прийоми інформаційно-комунікаційних маніпуляцій.

Головним інструментом інформаційного впливу є засоби масової інформації, завдяки яким сторони політичного конфлікту нейтралізують опонентів, інтерпретують у вигідному ракурсі інформацію та формують відповідну громадську думку як мірило підтримки чи заперечення. Враховуючи конфліктогенність суспільства, було досліджено конфліктний потенціал політичних інститутів України, визначений як сукупність внутрішніх ресурсів і характеристик політичних інститутів, що зумовлюють конфліктні ситуації з іншими учасниками політичного процесу. Вітчизняний досвід формування політичних конфліктів довів, що найбільш вразливими серед політичних інститутів є політична опозиція, політична еліта, органи місцевого самоврядування та державного управління, правоохоронні та силові відомства, інститут виборів. Окрім того, варто звернути увагу на конфліктогенний потенціал тих політичних чинників, які перебувають поза межами політичних інститутів чи органів влади, зокрема інформаційних, ціннісних, культурних, етнонаціональних. Отже, завдання полягає не стільки в тому, щоб встановити, яка з моделей розв'язання політичного конфлікту є більш оптимальна, а в тому, щоб розробити цілісну конфлікт-консенсуальну модель, яка може бути покладена в основу аналізу політичних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенко, В.О. Корнієнка. Київ: Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. 406 с.
2. Денисюк С.Г. Математичне моделювання як метод дослідження політичних процесів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. Вип. 1. С. 32-43.
3. Гордієнко М. Політичний конфлікт як спосіб існування соціуму. *Наукові записи Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України: збірник наукових статей*. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса, 2008. Вип. 41. С. 7-15.
4. Новакова О. Політична еліта України: проблема демократичної консолідації. *Політичний менеджмент*. 2007. С. 72-81.

Черевата Ольга Петрівна – студентка групи П-19мс, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, проректор з науково-педагогічної роботи і соціальних комунікацій Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail denisyuk@vntu.edu.ua

Olga P. Cherevata – student of the Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Svitlana G. Denysiuk – Doctor of Political Sciences, Professor of the Department of Social and Political Sciences, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work and Social Communications of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: denisyuk@vntu.edu.ua